

Katlı mültecilik ile kastedilen insanların birden fazla mülteci olması ya da 1, 2, 3, 4 gibi mülteciliğin katlarıdır. Mültecilik değişti. Normal olarak insanlar bir kere mülteci olur. Bir ülkeyi terk etmek zorunda kalır ve başka bir ülkede kısa veya uzun bir süre mülteci olarak yaşar. Artık aynı insanların ya da insan grubunun birden fazla mültecilik yaşaması artan bir örnek olarak ortaya çıkmaktadır.

Edebiyatçılar insan hayatındaki yeniyi daha çabuk görür. Isabel Allende son romanı “Dieser Weite Weg” de İspanya iç savaşında cumhuriyetçilerle birlikte savaştıktan sonra Franco’nun kazanması üzerine Şili’ye kaçmak zorunda kalan, yıllarca burada yaşayan ve Pinochet darbesinin ardından bu kez Venezüella’ya kaçmak zorunda kalan bir çifti anlatır. Bu insanlar iki kere mülteci olmuşlardır.

Sürekli yaşadığımız örnekler ikiyi aşmaya başladı. Bildiğimiz örnekten hareket ederek Afganistan’dan başlayalım.

Çok sayıda Afgan ülkelerinde yıllardan beri sürmekte olan savaştan kaçarak İran’a sığınır. İran bunlar arasından seçtiklerine kısa süreli askeri eğitim verip, “ya savaşırsınız ya da geri dönersiniz” tehdidiyle Suriye’deki İran ordusunda asker olarak savaşa sürer. Bu insanlar yıllardır savaşan tecrübeli cihatçılar karşısında ağır kayıp verirler.

Kalanların bir bölümü İran’da bir süre yaşadıkdan sonra Türkiye’ye geçer (ikinci mültecilik). Burada da bir süre yaşarlar ve ardından otobüslere doldurularak Yunanistan’a geçmeleri için Trakya’daki sınır kapılarına götürülürler. Bazıları da deniz yoluyla Yunanistan adalarından birisine ulaşarak şansını denemek ister (üçüncü mültecilik). Burada kalmak zorundadırlar, ilerisi yoktur. Şu veya bu şekilde yolunu bulan az sayıda kişi Yunanistan üzerinden Almanya, Fransa, İsveç gibi ülkelere ulaşır (dördüncü mültecilik). Başarılı olamayıp geriye gönderildiklerinde genellikle Afganistan’a dönmezler, mülteciliğin önceki katlarından birisine şanslarını yeniden denemek üzere dönerler.

12 Eylül sonrasında Avrupa ülkelerine gelmek zorunda kalan Türkiyeli devrimciler arasında da

iki kere mültecilik yaşamış olanların sayısı az değildir. Önce Almanya'ya (o yıllarda iki Almanya bulunduğu için Batı'ya) gelirler, burada iltica başvuruları kabul edilmeyince Fransa'ya gidip, oradan iltica pasaportu alıp yeniden Almanya'ya gelirler. Burada iki kere mültecilik olgusunu Fransa'da bir süre yaşadktan sonra Almanya'ya gelenler için kullanmak gerekir. Bu satırların yazarı da önce Fransa'da iltica etmiş, burada 1,5 yıl yaşadktan sonra Almanya'ya gelmiş ve Fransa'nın ardından yıllarca bu ülkeye uyum sağlayamamıştır.

Tarihte bir ülkeden diğerine gitmek zorunda kalan, orada da kalamayıp başka yere giden çok sayıda örnek bulunuyor. Bu örneklerin tümünü tek teori içinde toplamak zordur, çünkü her örneğin kendine has özellikleri bulunur.

Tarihteki örneklerinden farklı olarak katlı mültecilik artan oranda kitleselleşmekte ve bu da onların ucuz işgücü olmanın yanı sıra başka ülkelere karşı baskı unsuru olarak kullanılmasını getirmektedir.

AKP ülkede büyük çoğunluğunu Suriyelilerin oluşturduğu yaklaşık 4 milyon mülteci için Avrupa Birliği'ne yönelik tehdidini hayata geçirmeye karar verdi. Gerekçeleri, söz verilen ekonomik yardımın tamamının ödenmemesiydi. Mülteciler özellikle büyük kentlerden toplanıp AKP'nin kiraladığı otobüslerle Trakya'daki sınır kapılarına getirildiler. Ege denizi kıyılarına getirilip Yunanistan adalarına geçmeleri istenenler de oldu ama mevsim kış olduğu için bu yol özellikle tehlikeliydi. Yunanistan kara sınırını kapatınca mülteciler iki ülke arasında kaldılar. Bir yolunu bulup geçebilenler Yunanistan polisi tarafından yakalandıklarında paraları ve cep telefonlarına el konulup, dövölüp, bazılarının elbiseleri de alınıp çıplak olarak geri gönderildiler.

O günlerde de varolan ama Türkiye'ye uğramadığı sanılan Corona virüsü hızlı yayılan bir salgın olarak gündemin merkezine oturunca mülteciler unutuldu. Bir bölümünü yine AKP'liler otobüslerle geri getirdiler, bir bölümü ise sınırdaki bekleyişini sürdürüyor.

Suriyelilerin az, Afganlı ve Iraklıların daha fazla olduğu bu mülteci kitlesi gerek sınırda gerekse de Yunanistan adalarında çok zor şartlar altında yaşıyor (daha önce gidenler arasında Suriyeliler fazlaydı). Adalardaki mülteci kamplarında kapasitenin birkaç katı insan çok kötü şartlarda yaşıyor. Burada sıkışmış durumdadır çünkü bir Avrupa Birliği ülkesine gelmeyi başardılar ama buradan ana karaya ulaşamıyorlar, kamplarda belirsiz bir geleceği bekliyorlar.

Yunanistan bunu kasten yapıyor denilebilir. Mesaj şudur: “Türkiye’dekiler, eğer buraya gelerseniz daha da kötü şartlarda yaşarsınız ve bir adada hapsolursunuz.”

Yunanistan adalarındaki şartların biraz olsun düzelmesi durumunda Ege kıyılarında bekleyen binlerce mültecinin –boğulmak tehlikesini de göze alarak- denize açılacağından çekiniyor. AKP’nin bu gidişi özellikle teşvik edeceği biliniyor.

Corona salgını sonucu sınırdaki ve adalardaki mülteciler gündemden düştü, AKP’nin “yüz binlerce kişiyi Avrupa’ya salarız” tehdidi tutmadı, mülteci kitlesinin şimdilik kullanım değeri kalmadı. Yeniden gündeme gelmesi Corona krizinin hafiflemesinden önce mümkün görünmüyor.

Sayı olarak gittikçe artan ve katlı özellik gösteren mültecilik konusunda şu veya bu ülkede veya ülkeler grubunda alınacak tedbirlerin ancak geçici özellik taşıyacağı görülüyor. Yaz geliyor. Sadece Türkiye’den Ege veya kara yoluyla değil, özellikle Libya üzerinden çok sayıda mülteci Akdeniz’de boğulmak tehlikesini göze alarak İtalya’ya ulaşmaya çalışacak. Bu ülkede Corona’dan çok sayıda ölümün olmasının onları korkutacağını ve sayılarını önemli oranda azaltacağını sanmıyorum. “Deneyeceğiz, belki bir yolunu buluruz, başka çaremiz yok.”

Geniş bir coğrafyada önemli sosyo-ekonomik değişiklikler yaşanmadan mültecilik konusunun katlı özelliğinin gittikçe belirginleşerek süreceği görülüyor.